

PADASJOEN KUNTA

Kotiseutumuseon ja kotiseutuarkiston kokoelmaohjelma 2025

Sivistyslautakunta 21.5.2025

SISÄLLYS

1. Johdanto	2
2. Kokoelmatehtävä	2
3. Museon kokoelmaorganisaatiot ja -resurssit	2
4. Kokoelmien hoidon tavoitetaso	3
5. Museoalan lainsäädäntö, sopimukset ja määräykset	3
6. Tallennusalueet ja tallennuksen painopisteet	3
7. Museokokoelman historia ja nykytila	3
8. Padasjoen kotiseutuarkisto	4
9. Tallennuskriteerit ja arvottaminen	4
10. Kartuntamäärät	4
11. Tallennustyönjako alueen muiden museoiden kanssa	5
12. Kokoelmien hallinta	5
13. Säilytystilat ja -olosuhteet	7

1. JOHDANTO

Kokoelmaohjelma toimii ensisijaisena ohjeena kunnan omistaman museokokoelman hoidossa. Kokoelman nimi on **Padasjoen kunnan kotiseutumuseo** ja siitä käytetään myös muotoa **Padasjoen kunnan museo**.

Padasjoen kokoelmaohjelma pohjautuu Museoviraston julkaisuun *Kokoelmapolitiikan muistilista museoille*, sovellettuna Padasjoen kunnan museo- ja arkistokokoelman tarpeisiin. Lisäksi museon kokoelmaohjelma kytkeytyy *Padasjoki 2035 – Muutakin kuin mummola* -kuntastrategian tavoitteisiin sekä kunnan kulttuurikasvatussuunnitelmaan. Kokoelmaohjelma varmistaa, että museaaliset toimenpiteet ovat ajantasaisia, sisältöllisesti johdonmukaisia ja paikallisyhteisölle merkityksellisiä.

Kokoelmaohjelma hyväksytään sivistyslautakunnassa, ja ohjelmaa päivitetään tarpeen mukaan.

2. KOKOELMATEHTÄVÄ

Padasjoen kunnan **museokokoelman** tehtävä on säilyttää ja esitellä paikallishistoriaa sekä välittää alueen kulttuuriperintöä seuraaville sukupolville. Museokokoelmaan tallennetaan Padasjoen seudun esineistöä, ilmiöitä ja paikallishistoriaa. Kokoelmaan otettavien esineiden ja muun aineiston tulee liittyä kiinteästi padasjokelaisuuteen tai Padasjoen alueeseen.

Padasjoen **kotiseutuarkistoon** talletetaan Padasjoen alueen elämää, esineitä, ilmiöitä ja historiaa käsittelevää arkistoaineistoa pääosin tutkimuskäyttöä varten. Arkistoaineiston tulee liittyä kiinteästi padasjokelaisuuteen tai Padasjoen toimijoihin. Arkisto ei etsi tallennuskohteita, mutta paikalliset toimijat voivat tarjota arkistoon soveltuvaa aineistoa. Arkiston otettua aineistoa ei liitetä museokokoelmaan.

Kunnan hallussa on myös pääosin vanhoista opetustoimeen liittyvistä esineistä koostuva **käyttökokoelma**, jota ei käsitellä ja säilytetä museokokoelmana. Sen esineistä on koottu Padasjoen kotiseututaloon museokokoelmaa toiminnallisesti täydentävä vanhan ajan luokkainteriööri.

Kaikki kokoelmat palvelevat tutkijoiden lisäksi kotiseudustaan kiinnostuneita kuntalaisia, opetusta ja matkailua sekä yleisesti kaikkia Päijät-Hämeen paikallishistoriaan perehtyviä.

3. MUSEON KOKOELMAORGANISAATIOT JA -RESURSSIT

Museotoimi sisältyy kuntaorganisaatiossa hallinnollisesti ja henkilöstöresursseiltaan kirjastotoimen alaisuuteen, ja toiminnasta vastaa kirjastonjohtaja. Vuosittain museon ylläpidossa on noin kolmen (3) henkilötyökuukauden (htkk) varaus museoammattillisen henkilöstön palkkaukseen pääosin näyttelyiden käsikirjoittamiseen ja toteutukseen sekä kokoelman museoammattilliseen inventointiin, digitointiin, hoitoon ja luettelointiin. Kirjastonjohtajan työajasta kohdentuu museotyöhön vähintään yksi (1) htpv/kk.

Padasjoki kuuluu Päijät-Hämeen alueellisen vastuumuseon toiminta-alueeseen. Alueellinen vastuumuseo tukee museolain valtuuttamana alueensa museoita ohjaamalla ja neuvomalla, mutta se ei jaa museoille tai kuntatoimijoille taloudellista tukea tai osoita niille henkilöstöä. Hankeavustuksia paikallismuseoiden toiminnan kehittämiseen haetaan vuosittain Museovirastolta.

4. KOKOELMIEN HOIDON TAVOITETASO

Museotoimen tavoitteena on turvata jo karttuneiden kokoelmaesineiden säilyminen vähintään nykyisessä kunnossaan. Tämä edellyttää asianmukaisia säilytysolosuhteita. Tavoitteena on kohdentaa resursseja myös kokoelman kunnan arviointiin, esineiden konservointiin, kokoelmatyön kehittämiseen, näyttelytoimintaan ja muuhun esillepanoon, verkosto- ja kouluyhteistyöhön sekä julkaisutoimintaan.

5. MUSEOALAN LAINSÄÄDÄNTÖ, SOPIMUKSET JA MÄÄRÄYKSET

Museolaki (314/2019) määrittelee museotoiminnan tavoitteet, joihin myös kokoelmatyö osaltaan tähtää. Lisäksi kokoelmatyötä määrittävät tietosuojalaki (1050/2018), tekijänoikeuslaki (404/1961), muinaismuistolaki (295/1963) sekä ampuma-aselaki (1/1998).

Museon kokoelmatyöhön vaikuttavat museotoimintaa valtakunnallisesti ja kansainvälisesti säätelevät sopimukset, säännöt ja ohjelmat. Tällaisia ovat ICOMin (International Council of Museums) museoalan eettiset säännöt, Euroopan neuvoston puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä, Unescon Suomessa ratifioitujen sopimukset, opetus- ja kulttuuriministeriön Museopoliittinen ohjelma 2030 sekä ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO:n tallennustyönjako.

6. TALLENNUSALUEET JA TALLENNUKSEN PAINOPISTEET

Museon painopisteet ovat syntyneet kokoelman karttumishistorian myötä. Kokoelma koostuu esineistä, jotka liittyvät Padasjoen maantieteelliseen alueeseen tai seudulla toimineisiin yhteisöihin, yrityksiin ja vaikuttajahenkilöihin. Erityisen painopisteen muodostaa paikkakunnalla pitkään vaikuttaneen valtakunnallisesti merkittävän kättilötyön uranuurtajan Anna Niirasen ja hänen seuraajiensa tekemä kättilötyö.

7. MUSEOKOKOELMAN HISTORIA JA NYKYTILA

Padasjoen kunnan museokokoelma on syntynyt vaiheittain useita eri kokoelmia ja lahjoituksia yhdistämällä. Varhaisimmat suunnitellut museoesineiden keruut ovat Padasjoen ja Maakesken nuorisoseurojen tekemiä, ja näiden kokoelmien ydin on kansanomaiseen elämään liittyvä esineistö.

Kättilö Anna Niirasen testamenttilahjoitus on yksi Padasjoen museon ydinkokoelmista. Niiranen lahjoitti kotitalonsa sekä laajan koti-irtaimistonsa kunnalle ehdolla, että lahjoituksista perustetaan kotitalousmuseo. Kokoelmassa on huonekaluja, kodintekstiilejä, vaatteita ja liinavaatteita, kattava valikoima keittiövälineitä sekä kättilön ammatilliseen toimintaan liittyvä kirjasto ja välinekokoelma. Lisäksi Niirasen laajassa arkistokokoelmassa on erityisesti Padasjoen ompeluseuraan ja muihin yhdistyksiin liittyvää arkistoaineistoa.

Merkittävä lahjoitus on ollut myös Hanna Silfvastin ja Anna Vuolle-Apialan eli **Kantolan museon** tekstiilikokoelma, joka on koottu Vuolle-Apialan suvulta. Muita merkittäviä kunnan kokoelmaan liitettyjä

kokonaisuuksia ovat Padasjoen Musiikinystävien soitinkokoelma, Padasjoen Osuusmeijerin esinekokoelma sekä opettaja Hilikka Huttusen esinekokoelma. Lisäksi kokoelmaan sisältyy useita pienempiä lahjoituseriä.

1980-luvun alussa Padasjoen kunta päätti perustaa museon kunnan oman kokoelman esittelemiseksi. Siihen asti kertynyt esinekokoelma inventoitiin, puhdistettiin ja luetteloiitiin vuosina 1982–1984. Padasjoen kunnan museokokoelma oli 1984–2015 kesäkausina säännöllisesti esillä Nyystölän museossa, mutta 2016 alkaen kokoelma oli yleisölle avoinna enää vain erikseen sovittaessa.

Vuosina 2020–2022 entisen Nyystölän museon esinekokoelma siirrettiin säilytettäväksi tyhjillään olleeseen Jokiosten kansakouluun sekä samassa pihapiirissä sijaitsevalle Padasjoen Opistotalolle. Noin 150-vuotias koulurakennus kunnostettiin vuosina 2023–2024 Padasjoen kunnan kotiseututaloksi. Kotiseututalon toisesta päästä varattiin tilat kunnan kokoelman esittelyyn. Näyttelytiloihin rakennettiin myös vanhan ajan koululuokkainteriööri sekä entisajan koulutarvikkeiden säilytystiloja; kouluesineistö kuuluu kunnan omistamaan käyttökokoelmaan.

8. PADASJOEN KOTISEUTUARKISTO

Padasjoen sivistyslautakunta päätti 24.3.2009 perustaa kotiseutuarkiston. Arkisto muodostettiin kirjaston alaisuuteen ja se palvelee paikallisen perinteen säilymistä sekä kotiseutututkimusta. Kesällä 2024 kotiseutuarkistoon kertyneet aineistot käytiin läpi ja seulottiin yhdessä lahjoittajien kanssa. Samalla arkisto siirrettiin uuteen arkistotilaan. Kotiseutuarkistoa koskevat asiakirjat, ohjeet ja säännöt on toimintaa kehitettäessä tarkistettava nykyisen lainsäädännön mukaisiksi erityisesti henkilötietosuojan osalta.

Kotiseutuarkistossa on sekä Padasjoen kunnan että yksityisten toimijoiden arkistoaineistoa. Arkistossa on mm. kyläyhdistysten, seurojen ja harrastekerhojen aineistoja, Padasjoen Sanomien vuosikerrat sidottuna, Padasjoen kirjastoon liittyvää aineistoa sekä laajahko lehtileikekokoelma. Kotiseutuarkistossa säilytettävä aineisto ei kuulu museokokoelmaan.

9. TALLENNUSKRITEERIT JA ARVOTTAMINEN

Padasjoen kokoelmissa on vain museokokoelmaan tai käyttökokoelmaan kuuluvia esineitä ilman muita soveltuvia arvoluokituksia. Museokokoelmaan liitettävien esineiden täytyy liittyä kiinteästi Padasjokeen tai padasjokelaisuuteen, ja esineen taustahistorian täytyy olla ainakin pääosiltaan tiedossa.

10. KARTUNTAMÄÄRÄT

Kokoelmaa ei tila- ja henkilöstöressurssien rajallisuuden vuoksi kartuteta aktiivisesti, ja uusia esineitä lisätään kokoelmaan vain kokoelmaohjelmaan perustuvan harkinnan mukaan. Ilman taustatietoja olevia esineitä ei oteta museokokoelmaan. Kokoelmatyö keskittyy olemassa olevan kokoelman hoitoon ja esillepantoon. Nykyiset varsin täydet ja osin myös olosuhteiltaan puutteelliset, väliaikaisiksi tarkoitettut, säilytystilat rajoittavat osaltaan museokokoelman kartuttamista.

11. TALLENNUSTYÖNJAKO ALUEEN MUIDEN MUSEOIDEN KANSSA

Padasjoen kunnan alueella on useita muita museo- ja kulttuuritoimijoita, joilla on vastuullaan omat erilliset kokoelmansa. Padasjoen kunta ei kerää kokoelmaansa sellaista esineistöä, joka muodostaa jonkin muun alueella toimivan museon tai kulttuuritoimijan kokoelmatyön ytimen.

Padasjoen alueella toimivien museoiden vastuunjakoa on alettu selkiyttää yhteisessä työryhmässä vuodesta 2024 alkaen. Tavoitteena on, että museot tuntevat toistensa tallennuskohteet ja tulevaisuudessa karttavat aineistot voidaan sijoittaa siihen kokoelmaan tai museoon, johon ne teemaltaan kuuluvat.

12. KOKOELMIEN HALLINTA

12.1. Inventoinnit, esinekortistot ja pääkirjat

Padasjoen kunnan museokokoelma on inventoitu Nyystölän museossa 1982–1984. Tiedot kokoelmaesineistä talletettiin alakokoelmien aiemman kirjanpidon pohjalta Nyystölän museon pääkirjoihin I ja II. Lisäksi tehtiin esinekortit. Näitä voidaan käyttää edelleen kokoelmanhallintaan.

Vuosina 2022–2023 laadittiin excel-tilukko museoesineistä, jotka siirrettiin Nyystölän tiloista nykyiseen säilytyspaikkaansa Padasjoen Opistotalolle. Tämä excel-tilukko on nykyisellään ajantasaisin dokumentti kunnan museokokoelman esineistä. Arvio on, että museoesineitä on myös tuhoutunut tai kadonnut, ja toisaalta kokoelmaan on lisätty uusia esineitä edellisen inventoinnin jälkeen. Kokoelman todellinen tarkka laajuus ei ole tiedossa ennen uutta inventointia.

Kokoelman kirjanpito (pääkirjat ja esinekortit niiltä osin kuin niitä on) säilytetään edelleen museoammattilissa käytössä ja niihin tehdään tarpeelliset merkinnät inventointien sekä kokoelmassa tapahtuvien muutosten yhteydessä. Muutokset kirjataan toistaiseksi myös kokoelmasta tehtyyn excel-tilukkoon.

Esinekokoelman tiedot digitoidaan resurssien salliessa vaiheittain valtakunnalliseen sähköiseen tietokantaan Päijät-Hämeen alueellisen vastuumuseon ohjaamana, kun kokoelmanhoito on saatettu muilta osin ajan tasalle. Käytettävissä oleva ohjelma on Collecte kokoelmanhallinta- ja kulttuuriympäristöjärjestelmä, jonka käyttöoikeuksia hallinnoidaan Lahden museoista. Luettelointiin ja tallennukseen sisältyy esineiden dokumentointi valokuvaamalla.

12.2. Kokoelmien saavutettavuus ja aineistojen käyttö

Nyystölän museon ollessa suljettuna, museokokoelma on ollut erittäin vaikeasti saavutettava. Vuodesta 2023 alkaen kokoelmaan on ollut taas mahdollista tutustua Padasjoen kotiseututalon esteettömissä näyttelytiloissa. Säilytteillä oleva osa museokokoelmasta on tutkijoiden käytettävissä.

Padasjoen kotiseutuarkiston aineistoja on mahdollista tutkia arkistossa. Arkiston toiminnassa noudatetaan arkistoja sitovia tietosuojakäytäntöjä. Arkisto on kuntalaisten käytössä, ilman erillistä korvausta, kirjaston palveluaikoina. Museoesineitä tai arkistoaineistoja ei lainata muualla käytettäväksi.

Museo- ja arkistokokoelmia ei ole toistaiseksi digitoitu.

12.3. Hankintatavat ja diariointi

Museokokoelmaa ei kartuteta aktiivisesti. Kokoelmaan voidaan harkinnan mukaan liittää esineitä, jotka valaisevat Padasjoen historiaa ja liittyvät kiinteästi kokoelman painopisteisiin. Esineen kunto ja taustatiedot tarkistetaan ennen päätöstä kokoelmaan liittämistä.

Kun päätös kokoelmaan ottamisesta on tehty, esineestä laaditaan lahjakirja/luovutus sopimus ja esineen tiedot kirjataan museokokoelman pääkirjaan, esinekorttiin ja museokokoelman excel-taulukkoon. Esine merkitään kokoelmatunnuksella, joka luodaan kokoelmaan ottamisen yhteydessä.

12.4. Poistot

Museon alakokoelmiin on aikanaan kerätty ja otettu vastaan esineistöä vaihtelevin kriteerein. Kokoelmatyön seuraava vaihe on kokoelman selkiyttäminen. Kokoelma tulee inventoida ja kaikkien esineiden osalta tulee selvittää, miten ne liittyvät kokoelman ydinalueisiin. Kokoelman ydinalueisiin liittymättömät ja vailla kontekstia olevat esineet poistetaan. Esinepoistoissa noudatetaan museoalan eettistä ohjeistusta. Esineiden poistaminen hävitettäväksi on vasta viimesijainen vaihtoehto. Esineistöä ei myydä.

Poistoista konsultoidaan tarpeen mukaan alueellista vastuumuseota. Poistettavat esineet dokumentoidaan tarpeellisella tarkkuudella ja esineisiin tehdyt merkinnät poistetaan. Lisäksi esinekortteihin, pääkirjoihin ja excel-taulukkoon tehdään esineistä poistomerkinnot. Inventoinnin yhteydessä todetaan myös kadonneet tai tuhoutuneet esineet ja niitä koskevat poistomerkinnot tehdään edellä kuvatulla tavalla.

12.4. Kokoelmaan ottamisen ehdot

Padasjoen kunnan museokokoelmiin liitetään vain sellaisia esineitä ja aineistoja, joihin kunta saa täydet käyttö-, julkaisu- ja hallintaoikeudet.

12.5. Nimeäminen ja numerointi

Museokokoelmaan liitetyt esineet ovat aiemmin kuuluneet useisiin eri kokoelmiin, ja ne on merkitty kirjain- ja numerotunnistein, jotka on säilytetty myös kokoelmia yhdistettäessä. Alakokoelmiin kuuluvat esineet voi identifioida kirjaintunnuksista. Uutena kartuntana lisättävien esineiden tunnuksia luodaan Nyystölän pääkirjojen mukaiseen muotoon. Uudet esineet lisätään kokoelmaan lahjoituserä kerrallaan, ja yksittäiset esineet saavat alanumeron.

Kun museokokoelma tallennetaan sähköiseen tietokantaan, esineiden tunnuksia yhtenäistetään. Tällöin myös esinemerkinnot uusitaan.

12.6. Näyttelydokumentointi

Kaikilla museokokoelmaan kuuluvilla esineillä on varastopaikka. Kun esineitä siirretään näyttelyihin, esineistä ja niiden varastopaikoista laaditaan erillinen luettelo. Lisäksi esineen sijaintipaikkaan/varastolaatikkoon lisätään huomiolipuke ja lainalomake. Näyttelyt valokuvataan riittävällä tarkkuudella, jotta esineet voi tunnistaa. Näyttelyesineet palautetaan varastopaikoilleen näyttelyn päätyttyä.

13. SÄILYTYSTILAT JA -OLOSUHTEET

Museokokoelmaa säilytetään toistaiseksi Padasjoen kunnan omistamassa Opistotalossa (Koulukuja 2). Tila on entinen kansakoulu, eikä sitä ole tarkoitettu museoesineiden pitkäaikaiseen säilyttämiseen. Nykyisten varastotilojen olosuhteita (kosteus, lämpötila, valaistus) voidaan tarkkailla ja säätää vain rajoitetusti. Kyseessä on puurakennus, joten erityisenä riskinä on tilojen paloturvallisuus.

Esineet on sijoitettu kolmeen kahdessa eri kerroksessa sijaitsevaan tilaan. Pienesineitä säilytetään avohyllyissä omissa laatikoissaan happovapaalla silkkipaperilla suojattuina. Suurempia esineitä säilytetään lattiata-solla suojakankaan alla.

Kotiseutuarkisto sijaitsee Padasjoen monitoimitalossa (Vaahteratie 4), kirjaston yhteydessä. Arkistotila ei kaikilta osin täytä arkistotilalle asettuja vaatimuksia olosuhteiden säätelyn, tarkkailun ja paloturvallisuuden osalta. Tila on lukittu ja yleisölle avoinna vain valvotusti.

Kokoelmia ei ole vakuutettu.

Kokoelmiin liittyvien asiakirjojen ajantasaisuudesta erityisesti tietosuojan osalta vastaa Padasjoen kunnan kirjastopalvelut, joiden alaisena toteutetaan kunnan museotoimeen liittyvät tehtävät. Kartuntaan liittyviä asiakirjoja päivitetään tarpeen mukaan, ja tavoitteena on siirtyä vaiheittain sähköiseen asianhallintaan ja dokumentointiin. Siirtymäaika on noin kymmenen vuotta.

